

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De judiciis & judicialibus. Hoc est de Sententia & re judicata, Executione, Attentatis, Judice, Notario, Advocatis, Procuratoribus, Expensis, & aliis ad materiam judiciorum. Pars II. Relatio Romanæ Curix forensis, ejusque Tribunalium, & Congregationum

**Luca, Giovanni Battista de
Coloniae Agrippinae, 1691**

Disc. XXXVI. De appellatione, an & quando intret, & ad quos effectus; Et de ejus interpositione, vel prosecutione; Nec non de transportatione actorum; Et de aliis concernentibus Judicem, ac judicium ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74090)

in ea peracta sint; Sive in iis, quæ in prima instantia ob apprehensionem in Curia, sive ratione rei sitæ, vel ex consensu Partium, aut alias agantur, quoties personæ non sint cives, vel incolæ, aut districtuales, atque probabilior videtur negativa cum requiratur qualitas civica, vel domiciliaria hinc inde, adeo ut non sufficiat, quod hæres, vel successor sit civis, vel incola, si principalis erat externus, *Millin. dec. 25. dec. 324. p. 10. rec. Rubens ubi supra.*

Ad effectum autem conformitatis; Generaliter, tam de Jure communi, quam statutorio, ista desideranda non est in cortice, seu in figura verborum, sed sufficit in substantia veritatis; Unde propterea secunda sententia, quæ mandat exequi primam, seu quod alias virtualiter, & implicite id contineat, dicitur conformis, atque facit numerum, quamvis expressè id non dicatur; Præterquam ubi secunda lata esset in diverso judicio, seu in diversa actione, aut exprimeret causam omnino novam & diversam, quamvis quoad condemnationem, vel effectum, conformis esset, cum super illa nova causa, vel actione, revera dicatur prima, non autem secunda, *apud supra allegatos.* Et in summa vis est in ratione, sive in fine, vel effectu, ut ubi binum addit conforme iudicium super eodem, aliud exquirere non oporteat.

Benè verum, quod in causis præsertim gravibus, de facto, in casu huiusmodi Statutorum de duabus, numerus trium verificatur, atque in casu trium ad terminos juris communis solent esse quatuor, stante frequentiori stylo Signaturæ rescribendi de clausula *confitito quod sit locus statuto*, sive *confitito de duabus vel tribus*, dum ita in effectu, occasione disputandi super verificatione istius clausula *confitito*, alia formalis habetur instantia, in qua, pro Curia stylo, & præsertim Rotæ, admittuntur nova jura, & quandoque etiam novæ probationes pro causarum qualitate, juxta ea quæ in præcedentibus insinuata sunt, ideoque disputatur de meritis, perinde ac si causa esset nova, & integra.

Si autem conformitas sit in parte; Et tunc in ea parte attenduntur; Sive si secunda sententia novam adjiciat causam, ut supra, quæ percutiat unam partem, & non alteram; Et tunc pariter idem dicendum, & sic generaliter in similibus, spectato, ut dictum est, sine seu effectu, vel attentata ratione, cui hæc prohibitio innixa est, adeo ut immorandum non sit in formalitate verborum, sed in substantia rei, & veritatis.

Eandem conformitatem non tollunt contraria sententiæ intermediæ, cum detur earum conjunctio, huiusmodi medijs non obstantibus, *Franch. decis. 135. Rovit. dicta prag. 5. & 61. de offic. S. R. Confil.* istaque opinio in praxi est magis recepta in Curia.

Quando autem conformitas revera adesse dicatur, necne; Certa, & generalis regula cuicumque casui applicabilis statui non potest, cum revera dicenda veniat questio potius facti, quam juris, decidenda ex facti qualitate, & ex singulorum casuum circumstantiis.

Prout facti potius, quam juris est altera questio, de qua in hoc proposito agi solet, quando scilicet quis dicatur civis, vel incola, ad effectum comprehensionis sub huiusmodi Statuto, sive an superveniens diversa qualitas hæres immuet causæ naturam seu qualitatem, circa subjectionem, vel exemptionem respectivè cum similibus.

Verum, ut pluries alibi advertitur, tam huiusmodi *Card. de Luca de judicijs & judicialibus.*

di Statuta, quam præfata dispositio Juris communis, circa hoc privilegium duarum, vel trium conformium, sive privilegium rei judicatæ ob non interpositam appellationem, vel ob eius desertionem, in Curia quodammodo ceremonialia videntur, quoniam ex recepta propositione, quod ea quæ disposita sunt de duabus, vel tribus conformibus, vel de re judicata, intelligenda sunt de validis & justis, quodque ad hunc effectum necessaria non est injustitia notoria, sed sufficit simplex, cum notoria desideretur pro extraordinario remedio possessorio manutentionis, non autem pro illo restitutionis in integrum, ut infra in eius Rubrica quoque advertitur; Hinc manat, ut etiam post tres conformes, vel post rem judicatam, jam diu servatam, in disputationibus super restitutione in integrum, concedenda, vel deneganda, agatur de meritis per apices juris, perinde ac si causa esset nova, & integra, ut infra agendo de restitutione in integrum advertitur, *infra disc. 38.*

De appellatione, an & quando intret, & ad quos effectus; Et de eius interpositione, vel prosecutione, nec non de transportatione actorum; Et de alijs concernentibus Iudicem, & iudicium secundæ instantiæ.

S V M M A R I V M.

- 1 DE questionibus, vel inspectionibus, quæ cadunt in materia.
- 2 Regulariter licitum est appellare in omni causa non limitata.
- 3 De duplici specie limitationis, vel prohibitionis, & de effectibus.
- 4 Appellatio non datur ab interloquutoria, & interposita non retardat processum.
- 5 Fallit accedente inhibitione, & si decretum gravat, devolvitur tota causa principalis.
- 6 Non datur appellatio à sententijs, vel decretis provisionalibus.
- 7 Quando, & quomodo debeant concedi inhibitiones, & de regulis quas tenere debent Metropolitanæ, alijs, Iudices appellationis.
- 8 De causis in quibus appellatio reicitur in totum etiam ad devolutivum.
- 9 De illis in quibus datur appellatio ad devolutivum sed non ad suspensivum remissivè.
- 10 Appellatio coram quo facienda sit, vel fieri possit.
- 11 Per quas personas interponi possit appellatio.
- 12 Quomodo debeat constare de mandato procuratoris.
- 13 Quid procurator non appellando, seu alias omittendo, præiudicat principali, non autem committendo, sed datur restitutio in integrum.
- 14 Quomodo interponi debeat appellatio, an præcisè in scriptis, & quomodo soleat interponi.
- 15 De termino intra quem appellatio interponi debet.
- 16 Quando incipiat currere iste terminus, & de casu quod labatur ante sententiæ prolationem.
- 17 An contumax appellet, & quem terminum habeat ad appellandum.

- 18 Declaratur conclusio, quod contumax factus appellet etiam post terminum, quomodo intelligi debeat.
- 19 De tempore prosecutionis, & de diversis stylis.
- 20 An terminus prosequendi appellationem possit restringi.
- 21 In beneficiis an detur.
- 22 Quando detur in aliis causis.
- 23 De termino prosecutionis ex dispositione iuris Canonici in causis extra Curiam.
- 24 Quid in appellationibus interpositis in Curia, ad quid appellans teneatur, praesertim circa reditum pro apostolis, & incapsulationem commissionis.
- 25 De fatalibus in causis curialibus, & de rationibus differentiae inter causas curiales, & illas de partibus.
- 26 Appellatio non prosequuta intra fatalia remanet deserta, & sententia transit in iudicatum perinde, ac si nunquam esset interposita.
- 27 An ad hunc effectum requiratur declaratio, & à quo fieri debeat.
- 28 Qualis sit praxis Curiae in hoc proposito desertionis, & quomodo deberet occurri malitiis litigantium.
- 29 Infirmitas praebet iustum impedimentum, & an grauis eius.
- 30 Item paupertas, quod declaratur.
- 31 De pluribus aliis impedimentis.
- 32 In dubio an sit iudicandum pro desertione, vel contra eam.
- 33 An dicta impedimenta causent, ut non currat tempus, vel potius praebant causam restitutionis in integrum, & quid referat.
- 34 Iudex appellationis non procedit non transportatis actis, alias nulliter.
- 35 An oporteat transportare omnia acta etiam irrelevantia, vel sufficiant relevantia, distinguitur.
- 36 Quando integritas requiratur, etiam in iis casibus, in quibus alias non esset necessaria.
- 37 Sufficit pro attentatis, vel similibus incidentibus transportare illa acta, ex quibus de illis pateat.
- 38 Non sunt transportanda acta cause diversae.
- 39 Quando causa dicatur eadem, vel diversa.
- 40 Non sunt transportanda iura verbaliter tantum producta.
- 41 In odium impediens habentur pro transportatis.
- 42 De aliis limitationibus, & quid ubi impedimentum proveniat à casu.
- 43 Non sunt transportanda, quae iam habeantur per Iudicem appellationis.
- 44 An sit necessaria transportatio, quando Iudex procedat tanquam in prima.
- 45 An integritas in dubio praesumatur, & quomodo.
- 46 Appellatio suspendit sententiam, ac si lata non esset, & quando causet attentata.
- 47 De eadem conclusione, de qua supra num. 4. ut non detur appellatio à decretis interlocutoris in genere.
- 48 Idem de causis commissis appellatione remota, vel de sententis provisionalibus.
- 49 Omnia ea, quae desiderant celeritatem, adeo ut mora causet praedictum irreparabile non admittunt appellationem suspensivam.
- 50 Quid sit in causa dotis, an sit executiva, ut dictam appellationem excludat.
- 51 Quid in alimentis, vel in legitima.
- 52 An in materia locationis, & conductionis detur appellatio suspensiva, & quando.
- 53 Quid in electionibus, vel provisionibus parochialium.
- 54 De decretis factis in visitatione.
- 55 An pro legato competat via executiva, & quando.
- 56 Quid in possessoriis adipiscenda, & retinenda, distinguitur.
- 57 In specie de associatione, & quomodo ista debeat concedi.
- 58 Et de manutentione.
- 59 Quare hodie sit in usu istud remedium, & non alterum reintegrationis.
- 60 De Constitutione Aegidiana ubi vigeat, & in quibus causis vel personis procedat.
- 61 De legibus, & statutis particularibus tollentibus appellationem suspensivam.
- 62 De denegatione appellationis ex potestate Principis vel ex obligatione camerati, aut alio pacto executivo.
- 63 De via executiva in literis cambii, & in aliis similibus.
- 64 De facultatibus Auditoris Camera procedendi executivè.
- 65 De aliis causis executivis.
- 66 In omnibus causis executivis intrat appellatio, ratione nullitatis, vel iniustitiae.
- 67 An Iudice, à quo admittente appellationem, causa fiat appellabilis.
- 68 Quomodo Iudex ad quem in gradu appellationis debeat procedere.
- 69 In quo consistant partes Iudicis in sententiando, confirmando, vel infirmando iudicatum.
- 70 Sententia lata contra sententiam, ea non revocata, est nulla.
- 71 De adhesionem appellati, & an Iudex appellationis condemnet in omnia.
- 72 An possit unico contextu confirmare sententiam nullam, sed iustam.
- 73 De obligatione appellationis in ulteriori prosecutione appellationis.
- 74 An à voto Affectoris detur appellatio.

DISC. XXXVII.

Lata sententia definitiva, vel interlocutoria, seu provisionali, si illa Pars, quae condemnationem passa sit, sive quod alias credat talem sententiam esse sibi praedictalem, aut quod praedictalitate affectet, pro colore, seu praetextu avocandi causam ab eo Iudice, quem credat in ulteriori progressu parum sibi gratum futurum esse, appellationem interponat; Tunc pluribus questionibus haec appellatio causam praebere solet, tam circa ipsius appellationis substantiam seu genus, quam circa modum; Primum scilicet, an, & quando illa intret, necne, vel potius tanquam iniusta, & frivola, vel calumniosa rejici debeat; Secundò super modo cum quo interponi debeat; Tertio super tempore, in quo interponenda est; Quarto super tempore prosecutionis, sive super cursu fatalium; Quintò super modo prosequendi, & praesertim super transportatione actorum; Sextò super effectibus, qui ex appellatione resultant; Et septimo super modo, cum quo Iudex appellationis, procedere, ac sententiare debet; Quare de singulis agendo.

Quatenus

Quatenus pertinet ad primum; Juris regula generalis est affirmativa, ut scilicet appellare liceat à quacunque sententia, vel alia Judicis provisione, per quam sentiat quis se gravatum, quoties per alteram Partem, quæ prætetendat contrarium, non doceatur de limitatione, quæ in dubio non præsumitur, sed probanda est per allegantem; *Scacc. de appell. quest. 17. num. 1. & seqq. Bich. decis. 94. num. 3.*

Limitationum autem duæ sunt species; Una scilicet, quæ percutit omnimodam prohibitionem appellandi, ad utrumque effectum, tam suspensivum, quam devolutivum; Et altera, quæ percutit effectum suspensivum tantum, non autem devolutivum, atque super hac secunda specie, majores, & frequentiores in Curia sunt questiones, & præferim in Signatura Justitiæ, super modo signandi commissiones appellationis, vel super moderatione inhibitionum; Et in Camera super modo inhibendi; Ac etiam in Tribunalibus Rotæ, & Auditoris Camera; ac in aliis, super gestis post interpositam appellationem, sive pendente termino ad eam interponendam, an laborent, necesse vitio attentatorum, cum id pendeat ab ista qualitate seu natura causæ, ut superius in attentatorum rubrica advertitur; De prima vero specie agi quidem aliquando solet in Signatura Justitiæ, frequentius autem in illa Gratix de quarum utroque Tribunali habetur in *relatione Curie, disc. 30. & 31.*

De prima itaque specie, ut neque ad unum, neque ad alterum effectum, appellatio regulariter intret, nisi per appellantem doceatur de gravamine, quod regulariter non præsumitur, nisi probetur, tanquam per speciem limitationis; Sunt decreta interloquitoria, quæ concernant ordinaria judicii, unde propterea donec superveniat impedimentum inhibitionis Judicis ad quem, vel alterum superselforise, quæ concedatur per Præfectum Signaturæ justitiæ; cujus vice id explicare solet eius Auditor; Vel per Auditorem Papæ in causis pertinentibus ad Signaturam Gratix, sive per Decanum Camera in causis cameraribus; Judex huiusmodi appellationes negligit, atque licet ad ulteriora procedit, *cap. non solum de appell. in 6. Caputaque. decis. 34. par. 1. Rovit. super pragm. in Rubr. de appell. num. 12. & sequ. Scacc. de appell. quest. 17. limit. 47.*

Superveniente autem impedimento, ut supra, abstinere debet, ex regula quod inhibito, sive iusta, sive injusta est timenda, quoties non intret aliqua ex limitationibus hujus regulæ, quæ in prædicta attentatorum rubrica insinuatæ sunt; Unde propterea, vel coram eodem iudice appellationis, qui inhibitionem dedit, vel in una, seu altera Signatura, aut pro locorum stylis, coram illo Magistratus ad quem pertinet, disputatur de moderatione, cuius concessio, vel denegatio pendet à gravamine, quod ubi existat, illum operatur effectum, ut totam devolvat causam, etiam in negotio principali; Ex ea congrua ratione, deducta ex regula *semel malus &c.* ut cogi non debeat ille, qui appellavit, litem sustinere coram eo Iudice, qui jam eum gravavit, cum ita iuste redditus sit suspectus, *cap. ut debitus honor de appell. Scacc. dicta quest. 18. limit. 47. memb. 3. Rovit. pragm. 17. de off. S. Regii Consil. num. 2. & 3.*

Idem generaliter, eo modo quo in interloquutoris, procedit in provisionibus, in quibus regula pariter est negativa, quoties verè provisionalia sint, cum aliquando sub verbali pallio provisionis, diffinitivè decerni soleat. *Scacc. dicta quest. 17. limit.*

Card. de Luca de iudiciis & judicialibus.

Super concessione verò huiusmodi inhibitionum, circumspicè procedi solet, ac debet; Ideoque respectu Metropolitanorum, Sacra Congregatio Concilii, tam sub Clemente VIII. quam postea sub Urbano VIII. quædam edidit decreta generalia præscribentia, quomodo, & quando, appellationes recipi, atque inhibitiones concedi debeant, *tit. de iurisd. disc. 49. tit. Miscellan. disc. 1. num. 74. & in Collection. ad Concil. Trident. disc. 33.*

In Curia vero per Apostolicas Constitutiones, quæ super reformatione Tribunalium prodierunt, præscribitur Auditori Camera, eiusque Locumtenentibus, ac Notariis, idem modus, ad occurrendum fraudibus, & impedimentis, quæ cum huiusmodi inhibitionibus præstari solent, cum notabili præiudicio alterius Partis saltem circa jacturam temporis, & expensarum pro moderatione obtinenda. *Constit. 74. Paul. V. super informat. Tribunal.*

Et respectu illarum appellationum, super quibus procedendum est per commissionem, sine qua inhibito concedi non potest, ut contingit in causis Rotalibus, ac etiam in Prælatitiis, utpotè per viam delegationis; Præfectus Signaturæ, justitiæ, diligenter, atque in materia practicum habet ministrum, qui Revisor commissionum appellatur, ad quem pertinet rejicere illas appellationes, quibus obstat regula, unde propterea appellantes adeunt Præfectum, vel Signaturam plenam, quæ gustare solet de prætenso gravamine, priusquam decernat, quod commissio signanda sit, *dicto disc. 31. in relatione Curie.*

Ubi verò agatur de sententia diffinitiva, vel de decreto, quod habeat vim diffinitivæ, quia nempe decisoria concernat; Tunc verè, & propriè intrat dicta regula generalis affirmativa; Verum illa quoque plures patitur limitationes; Puta, ubi agatur de sententia Judicis procedentis appellatione remota; Sive ubi de sententia Principis, vel alterius supremi Magistratus; Ut (ex. gr.) in Curia sunt, Sacra Congregationes Cardinalium, ac etiam aliæ quæ Congregationes Prælatitiæ, putà Montium & Baronum; Et alibi est Præfectus Prætorio, sive illud Tribunal quod eius vice subrogatum supponatur; Unde propterea intrent termini supplicationis, non autem illi appellationis.

Et generaliter reputari solent causæ breviores, quæ certam summam non excedant, pro Ditionum, vel Tribunalium stylis; Ut in Curia reputantur causæ, quæ sint infra summam scutorum quinquaginta; Vel quod ex facti circumstantiis pateat evidenter, ac certum sit, quod appellatio sit notoriè frivola & calumniosa, cum tunc, huiusmodi inanes circuitus, qui calumniarum fomentum dicuntur admittendi non sint; Unde propterea frequenter Signatura, in totum rejicere solet commissiones, cum rescripto *Nihil, sive mandare earum lacerationem, aut demandare moderationem inhibitionis simpliciter, & ad utrumque.*

Denegatur item appellatio simpliciter, ac omnino, juxta hanc primam speciem, ubi adit res iudicata, sive ubi agatur de tribus conformibus, aut de illis duabus, quæ ex Statuto seu privilegio vim trium habeant, *ut disc. præced. advertitur; In his etenim casibus, superest aliud remedium restitutionis in integrum de quo agitur disc. seq.*

In altera verò specie sententiarum, quæ admittunt quidem appellationem, sed ad effectum devolutivum tantum, non autem ad suspensivum, unde propterea appellatio non impedit executionem,

nisi quando accedat inhibitiō Judicis ad quem; Certa regula statui non potest, cum pendeat à singularum causarum, seu Judiciorum natura, & qualitate; Ipsaq; pro locorū legibus, vel stylis varia est; unde propterea magna digressio esset, velle recensere causas, quæ istud habeant privilegium, dum neque volumen sufficeret; Potissimè verò dum infra, expleto processu judicii ordinandum est, & per consequens de sui natura admittit simpliciter appellationem, agitur de judiciis executivis, ac summariis, & privilegiatis, ideoque in eorum singulis insinuat, an, & quando, privilegio, vel judicii natura non obstante, intret appellatio etiam suspensiva; Quare in suis respectivè rubricis inspicere potest; Ac etiam aliqua generalis insinuatō habetur in relatione Curia occasione agendi de utraque Signatura Gratia, & Justitiæ, & infra in sexta inspectione agendo de effectibus appellationis.

Circa secundam superius distinctam inspectionem, super modo interponendi appellationem, ut ea legitime interposita dici valeat; Regula est, ut per ipsum appellantem, vel per eius legitimum procuratorem appellatio interponatur, in eisdem actis causæ, ac Judicis, qui sententiam protulit, ut ita, tam ipse Judex, quam victor, scire valeant, quod appellatio interposita sit tempore debito, & per consequens, abstinere valeat, ac debeat ab executione, vel ab alio ulteriori processu; Ideoque clandestina appellatio extrajudicialis, sive etiam facta in diversis actis, non attenditur, neque prodest; Præterquam, ubi ob Judicis, seu victoris potentiam, vel impedimentum, aut justum timorem, appellans excusabilis dici valeat; Istoque casu admittitur, atque legitima reputatur appellatio extrajudicialiter facta coram honestis viris, sive apud acta diversi Judicis; Ideoque super hoc statui non potest certa regula generalis, cum totum pendeat à facti qualitate, ac singulorum casuum circumstantiis, quando scilicet istud impedimentum, vel justa causa adesse dicatur, nec ne, *Scacc. de appell. quest. 6. decis. 3. § 6. par. 10. Buratt. decis. 202. & 771.*

Non tamen præcisè necessarium est, ut appellatio coram Judice, à quo, & apud acta illius judicii interponi debeat, cum sufficiat quoque illam interponere coram Judice appellationis, vel coram Principe, aut coram illo Superiori Magistratu, ad quem pertineat appellationem admittere, eiusque causam committere; Unde propterea in praxi receptum est in Curia, quod ipsa inhibitiō obienta ab Auditore Cameræ, vel ab alio Judice appellationis, rectè deservit, appellationis, quamvis ista in actis Judicis à quo facta non sit, quoties eadem inhibitiō obienta fuerit in termino, qui ad hunc effectum per legem statutus est; Idemque ubi porrigatur commissio signanda per Prefectum Signaturæ Justitiæ, quoniam quemadmodum in prima instantia, commissio succedit loco libelli, ita fortius est loco appellationis, *Seraphim. decis. 972. num. 15.*

Interponi autem debet, per ipsum principalem, vel per eius legitimum procuratorem, nisi de illis agatur causis, quæ populares dicuntur, quia nempe cuilibet ad defensionem personæ, cuius interest appellationem interponi, agere, vel excipere liceat, dum multo magis licet interponere appellationem, quæ species defensionis dicitur; Ut (ex. gr.) sunt Ecclesia, Pupillus, A mens, & aliæ similes personæ privilegiatæ, quæ sub legis defensione, vel protectione vivunt, *Scacc. de appell. q. 15. ex n. 43. & seqq.*

In non privilegiatis autem, necessarium non est mandatum speciale, cum sufficiat illud generale, quod pro causæ defensione datum est, etiam tacitum seu præsumptum, quoniam illi, qui deputatus est procurator ad causæ defensionem, fortius data censetur ista facultas appellandi, quæ connaturalis, imò necessaria dicitur; Adeo ut adversus procuratorem non appellentem, concedatur actio ad interesse, quam tamen nunquam vidi practicari, *Scacc. dicta quest. 5. ex num. 21. Buratt. & add. decis. 585.*

Bene verum, quod licet ista negligentia procuratoris, præjudicet principali, ex regula alibi quoque insinuata, quod in iis quæ consistunt in omitendo, sive in negligendo, procurator præjudicat principali, quamvis secus sit in iis, quæ consistunt in commitendo, sine mandato speciali, quoties ex qualitate actus non urgeat eius præsumptio, ut in recursuum & attentatorum sedibus habetur; Adhuc tamen ista reputatur justa causa restitutionis in integrum, ut infra *disc. sequenti* occasione agendi de hac restitutione advertitur.

Quando autem, coram ipso Judice à quo, appellatio interponitur; Tunc certa forma in jure præscripta non est; Quæsiōne cadente, an præcisè necessaria sit scriptura, vel sufficiat, ut ea ore tenus interponatur, illa tamen coram Judice fieri debet, & non sufficiat coram Notario, nisi stylus aliter suadeat, vel Judicis præsentia non habeatur. *Buratt. & add. decis. 202. Cels. dec. 228. num. 4.*

Nimium tamen rari sunt casus in quibus ita interponatur appellatio, dum præsertim pro Curia praxi, illa interponi solet in scriptis, atque (ut vulgo dicitur) per schedulam in actis exhibitam; Quoties celeris commissio ut supra, non eximat ab istius cautela necessitate; Stante siquidem stylo superius insinuato, habendi terminum citationis ad sententiam pro servato, atque sententiandi in illius sine, in quo expirat etiam terminus ad appellandum; Imò in Rota prius iste, quam ille terminus expirat; incertæ autem sint Partes, an & quomodo pronuntiandum sit; Ideo absque necessitate faciendi in anem sumptum, super commissione, interponi solet appellatio per schedulam in actis cum clausula *quatenus contra & in parte & partibus, &c.*

Tertia est supradistincta inspectio super tempore, intra quod appellatio interponi debet, ut legitime interposita dicatur, suosque operetur effectus; Atque regula est, ut interponi debeat infra decena dies, isteque terminus præfinitus à Jure civili immutatus non est à Jure canonico, atque in hac parte totius pene illius Orbis, qui cum legibus scriptis communibus vivit, praxis videtur uniformis, *decis. 201. par. 13.*

Difformitas autem esse solet in initio seu cursu dicti termini, an scilicet illic, ab ipsa die late sententiæ, vel potius à die eius intimationis, per quam certa scientia inducatur, dum in aliquibus partibus ista intimatio est in usu.

Curia verò praxis est quod terminus currit illud à die late sententiæ, atque (ut aliqui dicunt) de momento ad momentum; Quinimò (quod magis est) ubi etiam sententia, verè & realiter inspecta naturali veritate, non proferatur in ipsa die, seu termino cadentis citationis, seu juxta stylum superius insinuatū, habeatur terminus pro servato, adeo ut integrum sit pronuntiare intra decem dies, & in Rota infra quindecim, atque in eo pro servato qui habetur in ultima Rota, in qua indicuntur vacationes

tiones generales pene per mensem, nempe usque ad Congregationem generalem expeditionum, datur res iudicata illius sententiæ, quæ adhuc nata non est, stante retractione ad ipsam diem cadentis citationis, Res quidem exorbitans. *ead. dec. 201. par. 13. rec.*

Ea tamen adhibetur distinctio quod, aut neglecta dicta fictione, sententia profertur in ipso die seu termino. Parte, vel Procuratore præsentate, adeout scientia sit certa & inexcusabilis; Et tunc terminus currat illico, atque sine dubio resultet res iudicata perfecta, adeout aliud non superfit remedium, nisi illud nullitatis vel alterum restitutionis in integrum, de quibus *disc. sequentibus.*

17 Aut Pars citata non comparet in termino, undè propterea, juxta frequentiore praxim, sententia profertur in contumaciam; Et tunc distinguitur inter contumacem verum & fictum; Verus enim dicitur ille, qui ad sententiam personaliter citatus est ipsemet, vel eius procurator, juxta praxim Rotæ, & aliorum Judicum commissariorum, in illis causis, in quibus Pars comparuerit, adeout non sit processus per contradictas, Fictus autem est ille, qui citatus est domi, juxta stylium Tribunalis Aud. Cam. aliorumque Tribunalium ordinariorum, Sive quod ob non comparitionem in prima citatione generali, totus processus sit contumacialis, undè propterea fiat ista citatio ad sententiam per contradictas; In casu etenim contumaciæ fictæ, ex quadam æquitate de stylo recepta, admittitur semper appellatio infra decem dies, à die scientiæ, quæ verè habitata sit ita rationabiliter commiserando Partes litigantes, quibus ex negligentia, seu ex collusionione procuratoris, istud notabile parari solet præjudicium non appellando infra legitima tempora *suprà disc. 10.*

18 Beneverum, quod ista æquitas, intelligenda venit pro sola habilitatione contumacis ad appellandum, etiam post terminum, & ne sibi obstare valeat rigor regulæ, quod contumax non appellat, quoties res sit integra, quia nempe ad executionem devenit non sit. Secus autem si res integra non sit, adeout prætendatur retractatio executionis ex vicio attentatorum, quoniam victori sufficit expectasse lapsum termini juris; Atque ad id advertendum erit, quoniam non semel in hoc multum laborare oportuit, ut id fraderetur aliquibus ex illis Judicibus, qui nihil scientes per causam, seu per rationes, sed solum per traditiones, habendo in mente aliquas propositiones generales, ex illis, quæ in suis casibus veræ sunt, deducunt falsas consequentias; Puta ad rem, ita argui solet; Certa est regulæ, ut totum id, quod fiat super executione sententiæ appellabilis, pendente termino ad appellandum, dicitur attentatum, Sed in contumace terminus ad appellandum est totum tempus in quo scientia certa non habeatur; Ergo totum id quod in hoc tempore gestum sit, dicendum est attentatum.

Verum error consistit in non advertente fallaciam minoris, quod scilicet, iste non dicitur terminus, qui de jure competat, ideoque impediatur, ne sententia transeat in iudicatum, sed est quædam habilitatio ex æquitate inducta à stylo, ut fieri possit extra terminum id, quod de stricto rigore fieri non possit.

19 Quarta est inspectio circa prosecutionem appellationis jam interpositæ; Atque in hac parte magna dignoscitur varietas circa praxim Tribunalium, vel dispositionem Jurium; Siquidem de jure civili, terminus prosecutionis, est quadragin-

ta dierum ad comparendum coram Judice appellationis, & obtinendum inhibitionem; Hisque sequutis ad ulteriorem progressum causæ, intrat ille terminus, qui producit peremptionem instantiæ; Diciturque terminus quadraginta dierum in Curia vel Tribunalibus laicalibus Regni Neapolitani per illius leges particulares, ampliatum est ad alios decem dies, & sic est dierum quinquaginta; De stylo tamen (quantum suppetat memoria, pro praxi adolescentiæ,) admittitur in Judice à quo facultas abbreviandi istum terminum, juxta majorem, vel minorem distantiam loci, in quo degat Judex appellationis; Ut præsertim habetur in Curia baronalibus, stante frequentiori usu, quod Barones habent etiam secundas, Et aliqui magis privilegiati habent quoque tertias instantias; Unde propterea deputare solent in Judices hujusmodi instantiarum aliquos Juris peritos locorum adjacentium, & sic Judex à quo, de hoc rectè conscius, abbreviando dictum terminum, qui alias competit, alium præfigit, qui congruus videatur, *Vestr. & add. libr. 7. c. ult. Royt. super pragm. in Rubr. de appel. in princip. Ciriac. contr. 33. Muscatell. in prax.*

20 Quid quid autem sit de praxi in dictis Tribunalibus, ac in aliis diversorum principatum, seu locorum (cum pro meo iudicio erroneum videatur agere de stylis & praxi, in quibus non sit quis verus factus;) Quatenus pertinet ad praxim Curia; Quamvis de jure regula videatur, ut terminus datus ad prosecutionem, possit restringi, quoties tamen restrictio sit quoad ipsum appellantem, circa ea quæ pendent ab eius facto & diligentia, ut scilicet iudicem appellationis adire debeat, atque coram eo causam introducere, servando ea, quæ ad hunc effectum servanda sunt, non autem ad determinandam causam, sive ad faciendum ea quæ pendent, potius à facto iudicis, quam à facto Partis, quoniam ita esset superiori legem imponere, quod non licet inferiori; *Buratt. dec. 17. n. 21. & seqq.* Adhac tamen ista præscriptio non videtur esse in usu in appellationibus quæ in ipsa Curia interponatur, ob diversam praxim magis rigorosam, super commissione causæ, ut infra, solumque de hoc disputari aliquando contingit in causis de partibus, quod scilicet Judex à quo, terminum juris abbreviaverit, ut præsertim contingit in Curia Episcopalibus, vel Metropolitanis præfati Regni, aliorumque ditionum, vel principatum, ex consueto errore, procedendi cum stylis, & cum praxi Tribunalium seu Curiarum secularium, non advertendo, quod ipsi regunt forum ecclesiasticum, ideoque procedere non debent cum jure civili seu laicali communi vel particulari, sed cum jure canonico, atque quantum fieri potest se conformare cum praxi Curie Romanæ, utpote eorum metropolita, & in qua in gradu appellationis agendum est de confirmatione, vel infirmatione eorum, quæ ab ipsis gesta sint.

21 Siquidem, ubi agitur de causis beneficialibus, ista restrictio indefinite non admittitur, nisi de Partium consensu, *add. ad Vestr. dicto c. ult. nu. 24.* In aliis verò causis prophanis, seu indifferentibus, non admittitur dicta abbreviatio, nisi accedat admissio appellationis, secus autem si Judex illam non admiserit, adeout dederit refutatorios, quoniam tunc concedenda non est facultas abbreviandi prosecutionem illius appellationis, quam ipse respuit. *Buratt. dec. 170. num. 25.*

22 Et nihilominus, etiam quod ista admissio sequatur, adhuc tamen pro meo diuturnæ forensis vitæ

notitia (quamvis in Advocatis Curiae, penè nulla vel nimium modica esse solet notitia eorum quae in praxi consistunt, cum in eis non se ingerant) ista praefinitio, seu abbreviatio in consideratione haberi non consuevit; Vel quia, inhærendo ut supra, stylo, vel praxi Curiarum secularium; statui solet terminus nimium brevis & indiscretus; Vel quia in hac materia rei iudicatae, Curia nimium benignè procedit, atque semper audit appellentem, ut occasione agendi de restitutione in integrum *dissequenti* advertitur.

In causis itaque extrà Curiam, à sententis ordinariorum seu Metropolitanorum, aut Legatorum, & nunciorum, aliorumque Iudicum, proceditur cum dispositione Juris canonici, qua attempta terminus ad prosecutionem appellationis est anni, & ex causa est biennii.

Quamvis enim circa secundum annum, non modica sit quaestio inter scribentes, cum consuetudine opinionum varietate, an oporteat, ut ex parte appellantis doceatur de iusta causa, ad eum alias solus lapsus anni sufficiat ad appellationis desertionem; Attamen de stylo receptum est, ut indefinitè biennium concedatur, *decis. 82. par. 10. recent.*

Quare ab aliquo moderno tempore (me id insinuante magistro meo Andossilla prius ingeniosissimo ac magno Advocato, Signaturae Iustitiae Decano) inolevit praxis, quod elapso anno, praefigitur appellanti terminus competens, puta unius mensis ad transportandum acta, & prosequendum appellationem; Sin minus, ut Iudex à quo, ad executionem eius rei iudicatae procedere valeat.

Quo verò ad causas Curiales, quod scilicet agatur de appellatione interposita à sententia lata in Curia, Appellans praemittitur quibusdam rigorosis obligationibus, quod scilicet tenetur infra triginta dies post interpositam appellationem redire pro apostolis, atque alias censetur appellationi renunciassè, nisi prius curaverit causam committi, vel quod diligentias ex eius parte adhibuerit pro commissione, cum tunc iste actus non requiratur; *Gregor. & add. dec. 573. Buratt. & add. dec. 556. & 743. dec. 228. p. 12. rec. 345. p. 10. in quibus habentur declarationes.* Verum id parum in praxi auditur stante stylo, quod in ipsa schedula appellationis, cum clausulis pro consueto formulario adjici solitis instari solet, atque de apostolorum responsione, seu concessione, atque diligenter dari commissio; Et per consequens, raro forsitan existo capite desertio inducitur.

Magis autem frequenter disputari solet de alio rigore, quo appellans praemittitur redimendi commissionem à banco cursorum, sive procurandi illius incapsulationem, quod sonat in idem, infra alios decem dies post interpositam appellationem, sin minus censetur quoque huic renunciatum, adeo ut habeatur, pro non interposita, nisi facta sint diligentiae ex parte appellantis, per quem non steterit; *Mertin dec. 56. Bur. & add. dec. 764. dec. 275. & 483. par. 9. rec. repetit. decis. 59. & 84. post Mertin. de pig. nor. decis. 236. ead. par. 9. & saepius cum totum pendeat ex circumstantiis facti, ideoque non datur certa regula.* Istumque rigorem quandoque vidi practicari in dicto casu exorbitanti, illius scilicet spatii, quod decurrit infra ultimam Rotam memorialium vocationum generalium astituarum & congregationem generalem expeditionum circa Kalendas Augusti, quod scilicet, cum infra decem dies termini habiti pro servato adhibita fuisset cautela dandi scedulam appellationis cum clausula *quatenus contra*, negle-

ctum fuit incapsari commissionem in alio termino, eo quia adhuc edita non esset decisio, atque incertum esset, an post illius editionem Rota concessura esset novam audientiam, vel demandare deberet expeditionem in ipsa congregatione generali, cum id pendere solet à fundamentis decisionis, & an petendo novam audientiam, aliqua deducantur facti vel juris motiva relevantia contra eius fundamenta; Idcirco nimium asperum ac exorbitans videbatur, ut de adeo praediciali negligentia imputari deberet ille, qui adhuc incertus erat, an demandanda esset expeditio in vim illius decisionis, quae adhuc edita non erat, *in casu de quo in Romana fideicommissi de Fabris sub tit. de fideicommissi in supplemento. & dec. 201. par. 13. rec.* Solet autem iste rigor (qui verè de iudaismo sapere videtur) de facili temperari, quoties constet quod aliqua diligentiae ex parte appellantis fuerint adhibita.

Quatenus verò (sequuta in tempore incapsulationis commissionis) pertinet ad fatalia pro actorum transportatione, & pro causa prosecutione, Differentia quoque dignoscitur inter causas Curiales, & 25 exteras, quoniam in prima specie non viget illa ratio majoris dilationis, quae viget in secunda, ob diversam rationem distantiae, & incommoditatis itineris, ac majoris sumptus, in transportatione, vel transmissione actorum; Ac etiam quia (ut valde frequens praxis docet) Ordinarii, seu Metropolitani, vel Legati, aliique Superiores, vel Iudices ecclesiastici de partibus, ut plurimum aegre ferre solent appellationes ab eorum sententis, quodque in Curia illae revideri debeant, experti fortè, quod ut plurimum ob male servatum ordinem judicium eo quia sequentes stylos Curiarum laicalium, reflectere nolunt ad dispositionem juris canonici, vel ad imitandum eam praxim quam imitari deberent, revocationem pati solent ex capite nullitatis, adeo ut in Curia per ora praefectorum volitet dictum, *processus de partibus, ergo nullus*, & sic impedimenta, & difficultates non modice haberi solent, unde propterea saepius oportet illa ab invito obtinere per viam compulsoriae; Ac etiam quia Notarii, sive Advocarii exorbitans petere solent solarium, pro copia seu transumptio processibus, quae omnia cessant in Curia, ubi promptè, etiam in una hebdomada transportatio fieri potest ab uno Iudice ad alium; Et per consequens solum spatium unius anni reputatur sufficiens, quinimo excessivum in Curia, ubi saltem ad aliquos actus deveniunt non sit; *Bich. decis. 488. num. 2. Romana pecuniaria 12. Junii 1671. 11. Januarii, & 22. Junii 1672. coram Rondanino.* Hæredi verò datur aliquis major terminus quatuor mensium, *dicta decis. 82. par. 10. rec.*

Quare (juxta proportionem), quemadmodum ubi juxta opinionem, quam praxis recipit in causis exteris, fatalia durant ad biennium; Et tamen Signatura, elapso anno, praefigit terminum; Ita in causis Curialibus, primum spatium, seu fatale unius anni, dimidiari deberet, atque elapsis sex mensibus, procedi ad praefixionem termini; Imò pro causarum, & Partium qualitate, etiam quandoque intrà breviorum terminum, cum ista morae nece solent affectatè ad defatigandum victorem, seu appellatum, qui propterea, pro frequenti contingentia, ad obtinendum finem litis pati cogitur illum sumptum quem facere debet appellans in transportatione actorum, quam ipse faciat, cum incerta spe recuperandi expensas in fine litis; Ideoque erroneum videtur generaliter procedere cum hujusmodi formalitatibus, in omnibus causis, non disti-

stin.

stinguendo singulorum casuum circumstantias.

26 Elapso igitur uno, vel altero spatio, quod, sub fatalis: seu fatalium vocabulo explicari solet; Appellatio remanet deserta, perinde ac si nunquam interposita esset, & per quandam speciem implicitæ renunciationis, ideoque sententia transit in iudicatum, atque cessato impedimento, quod appellatio præstat Judici à quo, iste suam reassumit iurisdictionem, suamque sententiam citra vitium attentatorum executioni demandare potest. *Burrat. decis. 885. decis. 233. par. 7. dec. 177. & 143. par. 10. & sequissime.*

27 Adhuc tamen intrat quæstio, quæ consuetam habet opinionum scissuram seu varietatem, an scilicet ista desertio, vel res iudicata, resultet ipso iure, vel potius requiratur sententia declaratoria; Probabilior tamen, magisque in praxi recepta videtur opinio, ut declaratoria requiratur Judici ad quem quando istius inhibito adit, explicita, vel etiam implicita, cum citatione ad dicendum contra commissionem, cum tunc non liceat Judici à quo, tanquam inferiori, sibi ipsi dicere, suæque auctoritate tollere impedimentum, quod superior sibi intulit, Sed solum id ei conceditur, quando impedimentum proveniat à lege, ob appellationis interpositionem infra legitima tempora; Potissimè quia adesse potest iusta causa, quæ ut infra huiusmodi lapsum fatalium excusare solet. *Cavaler. decis. 317. & 333. decis. 226. par. 10. rec. & in aliis.*

28 Curia verò praxis est non procedendi ad hanc explicitam declarationem, sed eam facienti implicitè, quoniam ubi hominis inhibito accedat, per appellatum peti solet moderatio inhibitionis, seu remissio causæ Judici à quo ab eodem Iudice ad quem, vel à Signatura.

Quando verò adest sola inhibito legis, tunc citatur appellans, cum præfinitione aliquorum terminorum, juxta formulas, quas nudi Practici registrant, ad docendum de appellatione ejusque legitima prosecutione, sin minus videndum mandari procedi ad ulteriora in executione, Istaque præfinitio termini ad transportandum acta, fieri quoque solet per Iudicem ad quem, vel per Signaturam, priusquam moderatio inhibitionis concedatur, ad eum si infra hunc terminum acta transportentur, inhibito reintegretur, sive denegetur decretum moderationis; Quinimò etiam si isto novo termino elapso, reintegra, sequatur transportatio actorum, adhuc impeditur executio moderationis, sive conceditur reintegratio.

Ista verò benignitas, quæ originata est ex illa canonica æquitate, quam Romana Curia ecclesiastica sequi proficitur, & quæ occasione probationum, vel productionis jurium, pluries in precedentibus insinuata est, ne scilicet ob huiusmodi legales rigores, vel formalitates, veritas, & iustitia, suffocata remaneant; Ex humanae malitiæ inevitabili conditione, ob quam, omne bonum, suam patitur corruptionem, vel fraudem, fomentum præbere videtur calumniis appellantium, qui ita curant, defatigare victores, atque causas in longum protrahendo, vincere per alterius Partis defatigationem, vel deficientiam, quæ interim sequatur, dum ita resultat, quod absque novis citationibus, ac terminorum præfinitionibus durat inhibito, atque executionem pati non possunt, atque obdormiunt in prosecutione.

Imò etiam post hanc præfinitionem, aliquam faciunt transportationem, mancam & imperfectam ita affectando dilationes cum disputationibus super integritate, vel non integritate actorum, sive super obligatione transportandi relevantia tantum, non autem irrelevantia; juxta ea quæ habentur infra in sequenti inspectione; Ideoque ista benignitas non uniformiter adhibenda videretur, sed quando verè facti circumstantiæ eam suadeant, adhibendo aliquem majorem rigorem, pro causarum & personarum qualitate; Atque hinc manat frequentior praxis supra insinuata, quod scilicet prosecutio appellationis fiat potius per appellatum, quam per appellantem, quando iste sit idoneus; Sed malum consistere solet in eo, quod frequenter est pauper, sive alias ad id impotens, undè propterea, ob eius impotentiam à malitia appellantis; suffocationem patitur.

Et consequenter, quemadmodum etiam in prima instantia, pauperi colliganti decerni solent alimenta, & sumptus litis; Ita fortius, & à majoritate rationis, eo ipso quod appellatus comparet coram Iudice ad quem, ac dicit se velle prosequi appellationem, & accelerare transportationem actorum, sed quod non habet præ manibus expensas necessarias, debet esse locus provisioni pro celeri coactione appellantis ad subministrandum has expensas, absque tamen illis formalibus disputationibus, quæ haberi solent super dictis alimentis & sumptibus litis, & præsertim circa justificationem paupertatis, juxta ea, quæ superius in sua rubrica insinuata sunt, ob magnam differentiam rationem inter unum casum, & alterum; In illo etenim adest exorbitantia à jure, ut quis suum æmulum alere cogatur, eique arma contra se ipsum subministrare, contra ipsum naturalem sensum, idèque concedendum non est, nisi ubi magna suppetat æquitas, ne pauperis iustitia suffocata remaneat, ac propterea constare debet de tali paupertate, quæ est fundamentum, vel causa huiusmodi exorbitantiæ; In præfenti autem, petitio non continet exorbitantiam, sed potius iustitiam, & æquitatem, ut occurratur malitiis, & calumniis appellantis, cum cogendo ad id, ad quod de jure tenetur; Et sic sufficere deberet talis qualis etiam extrajudicialis informatio alicujus incommoditatis, quam appellatus pariat potius moraliter quam physicè, cum magna dignoscatur differentia inter unum casum & alterum.

29 Impedimenta verò, sive iustæ causæ excusantes à lapsu fatalium, certam non recipiunt regulam generalem, cum pendeant ex facti circumstantiis, juxta singulorum casuum qualitates; Pro frequentiori autem contingentiâ, aliquæ recenserentur; Putà, Infirmas appellantis; *decis. 82. num. 7. par. 10. rec. Scacc. de appell. quest. 15. num. 145.* Atque pro infirmitate attendi solet decrepita ætas, *ead. decis. 82. par. 10. num. 8.* Verum pro meo iudicio erroneum videtur, ita generaliter ac indefinitè id attendere, quoniam si (ex-gr.) agatur de viro nobili, vel divite, qui alias, etiam in statu valetudinis, vel juventutis acta judicialia peragere solet, per eius procuratores, & ministros, neque infirmitas, ob extraordinarias expensas, quas parere solet, in eo causet impotentiam, vel alterationem status, tunc non videtur quare infirmitas, vel gravis ætas, hoc impedimentum præstare debeat.

Altera reputatur iusta causa paupertatis, Verum pariter discretè, & pro facti qualitate intelligenda venit, *latè hinc inde Scacc. dicta quest. 15. num. 45. & 30 seqq.*

seqq. add. ad Vestr. lib. 4. cap. 4. num. 27. decis. 8. nu. 3. par. 10. rec.

Mors item, vel absentia Procuratoris iustam excusationem præbet dicta decis. 82. par. 10. num. 10. Bich. decis. 430. num. 5. Sive absentia vel carentia Judicis; Thomat. decis. 232. num. 9. & 10. Aut tempus vacationis Sedis Papalis in Curia, vel aliud tempus accidentale, belli humani vel divini, præsertim istius posterioris, ut nostra ætate praticari vidimus, quod iudicia omnino siluerunt. Seraphin. decis. 362. & plenè habetur in decisionibus supra allegatis n. 25. Sive quod ex parte appellati aliquod impedimentum præstitum sit; Scacc. dicta quest. 15. num. 61. & seqq. & generaliter supra disc. 9. ubi de impediante. Vel quod fuerint discusse nullitates, Scacc. dicta quest. 15. num. 88. & seqq. Buratt. decis. 170. num. 19. cum similibus; Super quibus (ut præmissum est) regula certa, & generalis non cadit cum totum pendeat à facti qualitate, & circumstantiis prudentis iudicis arbitrio pensandis,

Ita verò pro meo sensu regulanda videretur quæstio, an in dubio pro cursu vel non cursu fatalium iudicandum sit; Siquidem licet regula sit in dubio favore appellantis; Cavaler. decis. 405. Merlin. decis. 56. Buratt. & add. decis. 226. dec. 75. post Merlin. de pignor. Attamen discretè pro facti qualitate intelligi deberet.

Cadit item quæstio, an huiusmodi cause, vel similes, impediunt ipso iure lapsum temporis, adeo ut tempus accidentale debeat subduci, perinde ac si non decurrisset, Vel potius currat quidem tempus, sed id præbeat iustam causam restitutionis in integrum, juxta illam distinctionem, quam (ex. gr.) habemus in materia præscriptionis, inter tempus pupillaris, ac alterum minoris ætatis, cum similibus.

Hujus autem quæstionis effectus est notabilis, quoniam, si tempus currit, adeo ut obdesertionem appellantis, sententia transeat in iudicatum, unde propterea non competat remedium ordinarium appellantis, sed solum extraordinarium restitutionis in integrum; Tunc appellans duplici subjacet præjudicio; Primo nempe quod præmittitur onere docendi de iustitia impedimenti cum talibus circumstantiis, quæ impellant Judicem ad interponendum suum arbitrium, quod pro facti qualitate potest denegari; Et secundo quia si Judex hoc beneficium denegat, unde propterea declaret rem iudicatam, præclusa est illa ulterior instantia, quæ in casu cessantis rei iudicata competere possit, cum facultate denuo appellandi in hoc secundo Judice, quod nimium refert.

Ista verò quæstio, decidenda videtur, pro diversa qualitate impedimenti; Aut enim de illo agitur, quod generale ac notorium, à iure indefinite probatum sit, ut est illud belli divini, vel humani, seu vacationis Sedis Papalis; Et tunc tempus non currat, sed ipso iure subducendum sit, conjungendo extrema habilia, tempora scilicet non impedita supra; Et conferunt deducta in materia præscriptionis supra disc. 21. Scacc. dicta questione 15. num. 44. & seqq. Ut etiam de termino conventionali alibi advertitur tit. de feud. disc. 57. num. fin.

Aut verò agitur de impedimento singulari, & privato, cujus iustificatio pendeat à particularibus facti circumstantiis, ut est illud infirmitatis, vel paupertatis, seu carcerationis, vel inimicitiarum, aut mortis, sive absentie Procuratoris, vel etiam calumnie, seu malitie istius, aut iusta ignorantia; ut contingit in hærede, cum similibus; Et tunc, cur-

rat quidem tempus, sed subveniendum sit cum dicto extraordinario remedio restitutionis in integrum, super cuius iusta causa disputari solet, & quandoque concedi, quandoque autem denegari pro facti qualitate, Scacc. dicta quest. 15. num. 44. & seqq. dec. 8. par. 10. rec. Bich. decis. 665.

Quo verò ad quintam inspectionem, super modo prosequendi appellationem, & præsertim circa transportationem actorum; Regula est, quod Judex appellantis, procedere non potest in causa confirmando vel infirmado ea, quæ per Judicem prioris instantiæ gesta sint, nõ transportatis integris actis illius instantiæ, ex quibus inspicere debet, an prior Judex, bene vel malè processerit, atque alias nulliter procedit. Mantie. decis. 170. & 197. Buratt. & add. decis. 313. & 405. decis. 35. par. 10. rec. & sæpius.

Intrat autem quæstio, super ipsorum actorum qualitate, sive integritate, an scilicet omnia acta, tam relevantia, quam irrelevantia qualia cumque sint transportari debeant, vel potius sufficiat transportare relevantia tantum; Atque in hoc dignoscitur quoque consueta opinio, non scilicet seu varietas; Ea verò in praxi recepta videtur distinctio, inter causas ecclesiasticas, & temporales seu prophanas, ut scilicet in ecclesiasticis, & spiritualibus necessaria sit omnimoda integritas, tam relevantium, quam irrelevantium, tanquam per speciem formæ præcise inductæ à Concilio Tridentino; Atque ad hunc effectum causa spirituales dicuntur omnes illæ, quæ sint ecclesiasticæ, idè quæ non capitur iste terminus pro beneficiis tantum, ut in materia remissionis contingit.

Ubi verò agitur de causis prophanis, in quibus Concilium nil disposuit, idè quæ proceditur cum dispositione juris communis; Quamvis pariter non desit varietas opinio, Probabilius tamen magisque receptum videtur, ut sufficiat transportatio relevantium, eadem decis. 35. par. 10. rec. & in aliis supra allegatis. Quoties appellans non intendat impugnare sententiam ob alium defectum negativum, puta citationis, vel alterius actus, qui fieri debeat cum tunc oporteat transportare omnia acta, dum altera Pars dicere potest, in illis actis, quæ desunt id continetur; Nisi agatur de tali actu, qui de sui natura, perneccesse contineri debeat in illis actis, quæ transportata sunt. Coccin. decis. 2343. Buratt. & add. decisione 264. decis. 147. par. 11. rec.

Quare in hoc proposito integritatis actorum, distinctio relevantium, & irrelevantium, prodesse solet, ad effectum substinendi sententiam, vel aliam provisionem Judicis, ad quem, quod scilicet altera Pars dicat de illius nullitate ex isto defectu transportationis actorum, qui regulariter talem nullitatem producit, cum tunc ad eam evitandam, ac substinendum actum, de hoc quæri solet; Sed ubi ad huc res sit in fieri, quia nempe, appellante instante coram Judice ad quem, ut procedatur ad infirmationem sententiæ, vel alterius provisionis Judicis à quo, cum actis jam transportatis, Appellatus obijciat de non integritate, cum tunc si ista desit, illa demandari solet, atque interim superferri, cum magna differentia sit inter unum defectum, & alterum, atque aliqua resultare videtur suspicio, ex eo quod appellans alia acta transportare neglexerit.

Adhuc tamen isto secundo casu, in quo res sit in fieri, rectè proceditur cum aliqua parte actorum tantum, quamvis modica, quoties ex illis, bene, & concludenter convincatur id, quod per appellan-

rem præterditur; Putà quia agatur de gravamine, quod resultet ex aliquo incidenti, & sic alias, quam, ad effectum infirmamdi sententiam latam in negotio principali, de cuius affirmativa, vel negativa justificatione, constare debet ex toto processu; Ut (ex.gr.) pro frequentiori contingencia, habemus in materia attentatorum, de quorum revocatione, vel purgatione agatur, quoniam si præterdantur attentata, ob executionem factam intra tempus post interpositam appellationem, vel durante illius termino; Tunc eo ipso quod exhibentur coram Iudice ad quem illa acta, ex quibus de hoc appareat, nempe sententia, ex cuius tenore pateat de ejus data ac de appellabilitate, & de executionis actu, ex cuius tenore pariter pateat de tempore, unde convincantur attentata expectanda non est transportatio aliorum actorum, cum ita habeatur intentum, sive dicatur adimpletus ille finis, ob quem transportatio faciendâ est, cum similibus, quibus eadem congruat ratio, *decis. 311. par. 4. rec. tom. 2. dec. 76. 251. & 246. par. 11. rec.*

Idque etiam in causis spiritualibus, vel ecclesiasticis, in quibus integra transportatio etiam irrelevantium requiritur pro forma, ut supra, quoniam id intelligitur in negotio principali, & ad effectum confirmationis, vel infirmationis sententia, non autem super incidentibus, & præsertim super prædicto attentatorum.

Intelligenda tamen venit dicta regula, super necessitate transportacionis omnium actorum, de illis, quæ sint ipsius causæ, non autem de aliis gestis in causa diversa, quoniam si altera Pars præterdit, quod illa relevent, ad effectum, qui per ipsam præterdatur, debet esse de eis sollicita illa deducendo, potius tanquam jura, quam tanquam acta, *Gregor. & add. decis. 55. & 300. decis. 24. par. 10. Arguel. decis. 104. Bich. decis. 290. & 468.*

Hinc disputari solet, an, & quando causæ dicendæ sint diversæ, vel potius earum identitas accedat, Idque pendet à verificatione triplicis identitatis, quæ copulativè requiritur, personarum scilicet, rei, & actionis, adeo ut una diversitas ad hunc effectum sufficiat, quæ oriatur ex dispositione juris, quamvis apparenter & de factolis videatur esse super unica re; Ut puta (ex.gr.) si contendatur de duobus beneficiis, quæ non sint invicem perpetuè unita, sed tamen ex Apostolica dispensatione soleant concedi uni personæ; Putà, juxta frequentiorè præxim Hispaniæ, de dignitate, & de canonicatu eiusdem Ecclesiæ, quoniam si super illis vigeret inter duos provisos, seu aliàs de eorum pertinentia contententes; Adhuc tamen ratione diversitatis beneficiorum dicuntur duæ causæ diversæ, nisi identitas provisionis, vel alia circumstantia, omnimodam identitatem suadeat, *Cels. decis. 82. & supra disc. 18.*

Prout etiam opus non est transportare illa jura, quæ verbaliter tantum producta fuerint, adeo ut non adit illa formalis productio, per quam illa jura dici valeant effecta de actis, cum tunc dicantur potius jura, quam acta, ideoque illa pars, quæ præterdit quod faciant ad causam, potest illa transportare si vult, *add. ad Gregor. decis. 59. Royas decis. 293. decis. 147. par. 6. rec. Bich. decis. 466.*

Dari solent quoque à Scribentibus aliæ limitationes insinuatæ *disc. præcedenti*; Super conclusionem justificationis, quæ ex actis faciendâ est; Et inter quas, illa præsertim ad rem benè adaptatur, quan-

dò scilicet transportatio fieri non valeat, ob impedimenta præstita per alteram Partem, sive ob aliud eius factum culposum, ex regula quod in odium impediens, actus habendus est pro facto, ut in rubrica citationis, & alibi quoque advertitur, *Buratt. & add. decis. 335. & 405. dec. 18. par. 5. rec. decis. 75. par. 6. decis. 35. par. 10.*

Quo verò ad aliàs limitationes, eodem *discursu præcedenti* insinuatæ, circumspicte procedendum est, neque de facili earum verificatio est practicabilis, quoniam, Aliud est agere de justificatione sententiæ ad effectum sustinendi eius validitatem, vel executionem, quæ eius vigore facta sit, sive ad effectum videndi, an probet, vel non probet id, quod in ea continetur pro alio incidenti, sive pro aliquâ consequentiâ, quæ exindè resultet; Aliud verò ubi principaliter in gradu appellationis agatur de infirmatione prætena per appellantem, quoniam tunc, si ex facto tertiis, vel ex alio casu acta haberi non valeant, sibi vel fortunæ appellans imputet, cum in dubio præsumptio assistat iustitiæ, ac validitati sententiæ, donec doceatur de iniustitia vel nullitate, per illum, qui unam vel alteram allegat; Et consequenter, magna differentia est inter unum effectum & alterum, dum in eo, impedimenta etiam non culposa profunt; In isto autem nocent.

Si vero casus præbeat, quod aliqua acta, alia forsitan occasione, jam existant penes Iudicem ad quem tunc opus non est, ut eadem denuò transportari debeant, quamvis agatur de causis ecclesiasticis, in quibus integritas, ut supra requiritur pro forma, cum esset implementum mere inane, ac superfluum, ideoque sufficit, quod transportentur illa quæ defunt.

Et quoniam frequenter Iudex appellationis, procedere solet tanquam in prima, Vel vigore clausule *quam & quas &c.* Vel quia per Signaturam, causa commissa sit tanquam in prima, in relatione *Curie disc. 31.* Hinc disputari solet, an actorum transportatio necessaria sit; Atque pariter, eo modo, quo in omnibus (adeo ut nil in iure pacificum adesse videatur) non modica opinionum diversitas dignoscitur; Ea tamen videtur probabilior, magisque recepta distinctio, quod; Aut agitur de causa, quæ coram Iudice secunda, vel ulterioris instantiæ, verè, & de facio introducta sit per medium appellationis à sententia, vel ab alia provisione alterius Iudicis à quo; Pro meliori autem directione, sive ob manifestam infectionem eius quod alter Iudex gessit tanquam per speciem circumscriptionis, procedatur tanquam in prima, adeo ut id proveniat ex quadam fictione juris; Attenta verò naturali veritate, ille sit Iudex appellationis, per cuius medium, causa coram eo introducta sit; Et tunc indefinitè actorum transportatio requiratur; Secus autem si agatur de causa diversa, de qua, ex aliquo accidenti tanquam in prima agatur, coram eo qui sit potius Iudex secunda, quam primæ instantiæ, *Gregor. & add. decis. 320. add. ad Buratt. decisione 405. decisione 35. par. 10. rec. Pemia decisione 1273.*

Integritas, in dubio præsumitur, quoties ex actorum facie, de contrario non appareat; Clarius autem illa probata dicitur, quando Notarius actuaris Iudicis à quo, de illa testetur; Quamvis cautius sit, & commendabilius, ut hanc attestacionem, explicite faciat, asserendo scilicet, quod illa est copia omnium, & singulorum actorum, ut ita tollatur

tur omne dubium, vel occasio tergiversationis; non tamen præcise, ac de forma ista expressio necessaria est, ut à nudis practicis prætendi solet, quoniam eo ipso quod Notarius actuaris, ad quem pertinet conservatio, & custodia actorum originalium, testatur, quod illa est copia actorum illius causæ, quamvis non dicat omnium & singulorum adhuc integritas potius est præsumenda, cum in dubio præsumendum sit, quod actus sit initus valide, ac eo modo quo iniri debet, quoties hæc præsumptio per contrariam probationem, vel fortiores præsumptiones non elidatur, *Gregor. & add. dec. 59. decis. 147. par. 6. rec. decis. 204. par. 7. add. ad Buratt. decis. 313.*

Sexta est inspectio, super effectibus, qui ex appellatione resultant, Inter quos est ille præcipuus, ut suspendat sententiam, ad eum habenda sit perinde, ac si non esset lata; *Cavaler. dec. 242. Buratt. & add. dec. 436 & passim.* Ideoque tollit vel impedit jurisdictionem Judicis, qui eam protulit, ut tanquam functus officio suo, non possit amplius in ea causa, vel in eiusdem sententiæ executione se ingerere, citrà vitium attentatorum, super quorum incurfu de isto effectu frequentius agi solet; Cum etenim ut supra in attentatorum rubrica advertitur, eatenus attentata intrent, quatenus agatur de causa, vel de sententia, quæ sit de sui natura appellabilis, & non alias, cum in causis executivis, vel quæ aliàs non admittant appellationem suspensivam, iste effectus suspensionis non intret; Hinc proinde, quæstiones cadunt, super natura, seu qualitate causæ, vel sententiæ, an scilicet & quando hanc appellationem suspensivam admittat, necne.

Huiusmodi verò quæstiones apud antiquiores disputatæ fuerunt, potius de jure, ac in abstracto; Apud Moderniores verò pro forensi praxi præferuntur Curia Romanæ (ut penè generaliter in omnibus aliis materiis) reverà sunt potius facti & applicationis, quam juris; & sic potius in concreto, quam juris; & in abstracto, cum pene omnes juris quæstiones, quæ apud nostros majores ad eam ambigua fuerunt, cum tanta opinionum scissura, hodie sopitæ sint, dum per decisiones Tribunalium una opinio recepta est pro regula, altera verò retinetur, ac servit pro limitatione; Ideoque omnes disputationes percutiunt applicationem, ex singulorum casuum circumstantiis regulandam, ut alibi pluries advertitur (semper tamen oportune, cum istud principium præ omnibus aliis, ante Judicium, & confusentium oculos haberi debeat.

Statuta igitur, vel præsupposita superius insinuatæ regula generali, quod omnes causæ, vel sententiæ sint appellabiles ad utrumque effectum, præter illos casus, qui in jure exceptuati reperiuntur; Quatenus ad exceptiones seu limitationes pertinet, illi ex triplici fonte manant; Primò nempe ex dispositione juris civilis vel canonici; Secundò ex scripto vel non scripto jure particulari seu municipali, ac etiam in aliquibus casibus ex quodam jure non scripto universali; Et tertio, ex Partium conventionibus, sive ex Principis concessione, vel derogatione, sive alterius Magistratus, qui ad id potestatem habeat.

Sub prima specie exceptionum resultatium à jure communi ad hunc effectum, non denegandi scilicet substantiam appellationis in genere, sed solum distinguendi unum effectum devolutivum, ab altero suspensivo; Non veniunt decreta interloquutoria emanata super iis, quæ ordinem iudicii vel compilationem processus respiciunt, ut supra adverti-

tur; Ista etenim participant de utroque extremo; Aut enim gravatoria non sunt, & non admittunt appellationem, etiam in devoluto; Aut sunt gravatoria; & illam admittunt simpliciter, ad utrumque effectum; ac etiam ad alterum majorem, ut appellatio trahat totam causam, ut supra insinuat.

Idem quoque, ubi de re judicata agatur, sive de tribus conformibus, aut de causa per Principem commissa appellatione remota, quoniam regulariter non admittunt appellationem in genere.

Ac etiam dici potest de sententiis, vel decretis provisionalibus, cum in eis eadem intrare videantur quæ in interloquutoris dicta sunt, cum eodem dilemmate, quod aut gravant, aut non gravant, ut supra.

Quatenus itaque pertinet ad illas causas, quæ recipiant quidem appellationem devolutivam, excludant autem suspensivam, ad eum Judicem à quo præservata sit jurisdictio, atque legata non sint manus procedendi ad executionem, appellatione non obstante; Illa in primis habetur regula generalis, (quæ tamen generalem applicationem apta non est recipere cum ex facti qualitate eius applicatio pendeat) ut scilicet generaliter appellatio suspensiva non intret in iis, quæ celeritatem desiderant, adeo ut periculum sit in mora, quæ irreparabile præjudicium causet, *Scaccia de appell. quest. 17. limit. 7. 19. & 38. Sord. de alim. tit. 7. privil. 60. add. ad Magon. dec. Lucen. 15.*

Ex hac autem generalitate provenit determinatio nonnullarum quæstionum, super quibus inutiliter, aliqui antiquiores multum certarunt in abstracto; Putà in causa dotis constituendæ, vel restituendæ, an censenda sit, necne executiva, ad eum suspensivam appellationem rejiciat; Quamvis enim non desit conducta opinio scissura; Attamen regula est pro appellatione ad utrumque; Limitatio autem resultat ex dicta exceptione generali, quando scilicet res desideret celeritatem, adeo ut dilaciones, quas appellatio producit, irreparabile causent præjudicium; Putà quia puella, cui dos constituenda est, seu vidua, cui est restituenda, cum qua virum habere valeat, vel respectivè congruam obtinere provisionem, honestatis periculo subiaceat, sive quod ob eius ætatem, viduitatem pati cogereetur, *tit. de dote disc. 59.*

Ita pariter in materia alimentorum, cum quorum termino regulari videtur legitima, utpote eorum loco subrogata, (quidquid nostri variant,) cum eadem distinctione procedendum est, quod scilicet, ubi agatur de presentibus, vel de futuris, quæ Judicis officio, vel gratia commiserationis debita sint illi, qui non sit aliunde provisus, & tunc ex eadem ratione celeritatis, denegetur appellatio suspensiva, ex vulgari dicterio quod venter non patitur dilatioem; Secus autem ubi de præteritis agatur, vel etiam de futuris, quæ jure actionis, vel conditionis, debeantur personæ diviti, seu aliunde provisæ; *Surd. de alim. tit. 8. privil. 60. Buratt. dec. 208. Eademque distinctio intrat in legitima, tit. de feud. disc. 19. & tit. de legitim. disc. 19.*

Ita quoque in materia locationis, vel conditionis, quoniam licet lex eam appellet materiam summariam; Attamen, ex probabilioris magisque recepta sententia, quoties agatur de expellendo conductorem, ac de restitutione rei facienda locatori, vel novo conductori, regulariter intrat

appellatio suspensiva *tit. de locat. disc. 19.* Cum moderatione tamen resultantem à dicta limitatione generali celeritatis, quam ratio commercii pro facti qualitate inducat, Puta ubi agatur de domibus habitationi destinatis, in illis præsertim regionibus, in quibus usus habeatur, illas locandi, & conducendi ad annum, sive in quibusdam statutis temporibus extra quæ non de facili domus ad habitandum reperitur, quoniam tunc dicitur materia, quæ desiderat celeritatem, dum aliàs ipse locator, qui propriam domum habitare velit, vel novus conductor, cogeretur stare sine habitatione, ita magnæ ac irreparabile præjudicium; Quod etiam adaptabile est aliquibus prædiis rusticis, vel etiam urbanis, quibus eadem congruat ratio, puta pratis, seu aliàs destinatis ad pascua animalium statuto tempore, vel horreis destinatis conservacioni frugum, cum similibus, quibus eadem congruat ratio, ex qua manat conclusio, quæ ex sola traditione, ignorando causam quare, manat per ora pragmaticorum, quod à decreto seu mandato de evacuando, atque (ut vulgo dicitur) de extrafrando, non detur appellatio suspensiva, quoniam vis non est in verbis, sive in decreto vel mandati formalitate, sed in dicta ratione, qua non intrante, nil refert quod Judex istum, evacuationis, vel extrafrationis terminum adhibeat, cum similibus, quibus ista ratio adaptetur; Illud præ oculis habendo assumptum, quod lex non est imposta verbis, sed rebus, ideoque non in verbis, sed in ratione legis immorandum est.

Ex ista quoque ratione manat decisio quæstionis agitata per Canonistas, in materia electionis ad prælaturas, vel ad alia munera, an scilicet quando appellationem suspensivam admittere debeat necne, *annot. ad Concil. Trid. disc. 32. tit. de parroch. disc. 6. & seqq. Passerin. de elect. cap. 32.* Eademque ratio impulit Sac. Concilium Tridentinum ad providendum, ut illa appellatio quæ in concursibus ad parochiales conceditur, ab irrationabili iudicio Episcopi, non debeat interim retardare executionem præelectionis, ob præjudicium scilicet quod resultaret curæ animarum, quodque oves remaneret sine pastore, *locis supra citatis.*

Ac etiam quod ab eodem Concilio disponitur, super decretis, quæ per Episcopum fiant in visitatione, Super iis tamen quæ concernant correctionem morum, vel alia quibus eadem congruat ratio, quæ istum effectum producit, non autem ipse actus vel ipsum tempus visitationis, ut vulgo magis communiter opinatur, cum similibus, *tit. de Regular. disc. 22. annot. ad Concil. Trid. disc. 5. & in Miscellan. Eccl. disc. 1. num. 73.*

Ex juris communis, non quidem expressa dispositione, sed ratione vel intentione, manat magis communis, magisque recepta opinio, quæ vulgò refertur *Angelo*, contra opinionem *Alexandri*, quam Rota singulariter (nescio quare) retinere proficetur, ut pro legatis competat via executiva, cum denegatione appellationis suspensivæ; Non quidem ex aliquo privilegio, quod legatis in genere lex tribuerit, cum id nullibi cautum reperitur, sed potius ex ea congrua ratione, quod cum hæres scriptus in testamento, in quo legata continentur, ex illa scriptura suum jus metiatur, eaque quoad eum, sit probatio probata, & veritas irrefragabilis, sui que auctoris iudicium, quoad eum, sit lex præcisiva, vel species rei iudicata; Hinc proinde calumniosa remanet appellatio quam ipse interponat; Quare ubi ista ratio non intrat, tunc intrare non debet conclusio, quæ ab eo manat, puta si legatorum

Card. de Luca de iudiciis & iudicialibus.

quæstio sit cum intestato hæredes, qui per inofficiosi quærelam, sive ex defectu solemnitarum aut aliàs testamentariam dispositionem impugnando ex legis beneficio hæreditatem obtinuerit, urgeatur tamen ad legata, quæ etiam ab intestato quandoque debentur, cum non intret dicta ratio, ideoque intrare non debet iste effectus.

Sive ubi etiam cum ipsomet testamento, qui tamen compatibiliter, & citra impugnationem iudicii proprii auctoris, probabilem habeat causam se opponendi; Vel quia scilicet agatur de legatis contentis in codicillis, vel in alia dispositione diversa ab ea, ex qua ipse suum titulum hereditarium metitur, undè propterea non intret inconveniens, quod idem actus acceptetur & impugnetur; Aut quod sit quæstio super interpretatione, an debeat majus vel minus; Vel super aliquorum bonorum comprehensione; Aut super insufficientia hæreditatis, vel super competentia detractio, seu legatariorum contributo, cum similibus exceptionibus quæ sint potius modificativæ, quam impugnativæ; Atque ita generaliter in omnibus aliis casibus, in quibus respectivè ratio exigat appellationis suspensivæ admissionem, vel exclusionem, *tit. de legat. disc. 6. & in aliis.*

Ex juris civilis expressa dispositione manat quod rejectio suspensivæ appellationis, in omnibus causis, vel interdiciis possessoriis; Adipiscendæ; Reintegrandæ; Et retinendæ possessionis, cum gravamen reparabile remaneat in petitorio. *Scacc. de appel. quest. 17. limit. 6. decis. 51. par. 5. & 305. p. 6. rec. Franch. dec. 288.*

Diversa est autem dispositio Juris Canonici, quod scilicet, etiam hæc iudicia possessoria, appellationem ad utrumque effectum admittunt, ad eum possessorium, & petitorium in hac parte non videntur differre, *dec. 131. par. 10. rec. Duno. et. dec. 774. Octob. dec. 236.* Duobus tamen casibus exceptis; Primo nempe circa illud possessorium adipiscendæ, quod practicè associacionis dicitur, super illa scilicet associacione familiaris, quæ per iudicem tribuitur illi, qui vigore clausulæ constituti, vel pacti habeat facultatem capiendi possessionem propria auctoritate; *Mench. de adipiscen. remed. 5. decis. 857. par. 4. de vers. atque ita passim & in dies pract. cat. Signatura Iustitiae adeo ut sit punctus iam sopitus.* Et secundo in illo summarissimo possessorio retinendæ, quod Hispani vocant interim, in Curia verò dicitur manutentionis, quoniam licet non desint contradicentes; Attamen in praxi in utroque remedio, extrà controversiam id receptum est, *Royas decis. 302. Bich. dec. 381. dec. 20. p. 10. rec. & sapius cum pariter sit hodie absolutum.*

Cum ea tamen moderatione, ut utrumque remedium concedatur in forma summaria, & per decretum interlocutorium, secus autem ubi servaretur forma iudicii ordinarii, atque procederetur per sententiam diffinitivam, juxta pariter receptam distinctionem, cum qua hodie in praxi proceditur, dicta *dec. 20. p. 10. rec. & infra à disc. 44. & est distinct. in praxi receptissima.*

Id autem congruam habet rationem; quoniam; Quatenus pertinet ad primum remedium associacionis; Eatenus illud dicitur executivum, ad eum plerique crediderint, ut neque citatio Partis requiratur, ut infra in rubrica hujusmodi iudiciorum advertitur, quatenus adeatur in forma extrajudiciali, & ex quadam urbanitate Judex; pro concessione eius fami-

P
lix,

lia; per quam occurratur resistentis, & inconvenientibus, Secus autem ubi in forma judiciali; Ad eod ut aliquorum sensus fuerit, quod citare Partem interessatam, esset malum consilium, atque præjudicaret; Sed quoniam probabilius apud moderniores, citatio partis non solum commendatur, sed reputatur omnino necessaria; Istaque opinio servatur in praxi, adeo ut etiam in hoc iudicio de facto habeantur ille formales disputationes, quæ in aliis iudiciis habentur; Hinc proinde, dicta distinctio actus judicialis vel extrajudicialis dignoscitur à dicta forma seu modo procedendi, ac decernendi.

Et quoad alterum interdictum retinenda; **N**ostri majores illud distinguunt in plenarium & summarium, ut huic posteriori quod summarissimum multi dicunt, istud privilegium competat; Verum in Curia præsertim ista distinctio ab aula recessisse videtur, quod scilicet in praxi non audientur alii termini nisi petitorii, & possessorii, istud verò posteriorius, generaliter explicatur cum termino manutentionis; Ac propterea prædicta distinctio implicitè pendet ex hoc modo procedendi, quasi quod, procedendo per sententiam definitivam, quæ præsupponit ordinem iudicii ordinarii, cum servatione terminorum substantialium, dicatur possessorium plenarium, contra distinctum à summario, in quo procedatur in forma iudicii executivi.

Alia item ratio, utriusque adaptabilis desuper considerari solet, quod scilicet quando proceditur per sententiam definitivam, Iudex sanctus est officio suo, neque amplius in eius potestate est illam retractare, atque contrarium decernere; Ubi verò per decretum interlocutorium, potest quodcumque reponere dando etiam manutentionem alteri parti; Unde propterea inter Practicos volitat vulgare dictum, *hodie mihi, cras tibi*; Sive *hodie uni, & cras alteri*; Et per consequens non videtur adeo præjudiciale.

Atque hinc sequuntur est, (ut etiam infra in dicta rubrica Interdictorum advertitur) quod hodie in praxi moderna, ab aula recessisse videtur remedium reintegratorium, quod est adeo frequens apud antiquiores, quibus istud manutentionis videtur penè ignotum, ob præfatam differentiam, quod illud de jure canonico est appellabile, istud verò non.

Quamvis autem in Urbe & in Statu Ecclesiastico immediato, etiam in foro laicali, jus canonicum civili prævaleat præterquam in Urbe, quoad cives & incolas, ac distinctuales laicos, qui sint subditi eius Statu dispositori, ut vivi debeat cum jure civili; Attamen in hujusmodi interdictis possessorii, etiam in illo adipsenda, quod generaliter, sub termino seu vocabulo immisionis à Practicis explicatur; sive sit illud quod resultat ex interdicto Salviani; Sive alterum ex remedio legis finalis *C. de edict. dy. Adrian. tollend.* quod conceditur heredi universalis testamentario immediato, vel mediato; Et quod ad instar conceditur feudatario vel emphyteute in vim investitura; Aut ex interdicto quorum bonorum, quod conceditur universali successor ab intestato, Reintegrata est dispositio juris civilis, per quandam Constitutionem, quæ Egidiana dicitur, ordinatam scilicet per Cardinalem Egidium in provincia Marchie juxta unam opinionem, sive juxta alteram probabiliorum, in universa Italica ditione temporali legatum Sedis Apostolicæ tunc residentis in Civitate Avenionensi, dum Summi Pontifices, Sixtus IV. & Paulus III. illam confir-

marunt, atque servari voluerunt in Urbe, & in universo Statu Ecclesiastico, unde adhuc habentur quæstiones an capiat illum Statum, qui est extra Italiam, Avenionensem scilicet & Venetinum; Et an Beneventanam Civitatem; Sive an illas regiones, quæ dicuntur de statu mediato, ut sunt Regnum Neapolitanum, atque Ducatus Parma & Placentiæ, & prius erant Status, seu Ducatus Ferraria & Urbini in quibus etiam hodie post devolutionem, quæstiones cadere solent, an ista Egidiana Constitutio tam ad hunc effectum appellationis, quam ad alterum solemnitatum in contractibus minorum, ac alia per eam disposita locum habeat. *Cels. decis. 125. decis. 52. & 117. p. 5. rec.*

Sed quoniam ista Constitutio edita fuit ab Egidio tanquam Legato, & Governatore temporali; Atque juris regula est, quod confirmatio, vel etiam localis extensio, non alterat naturam rei confirmate; Hinc proinde consuetus leguleicus indifferens rigor introductus, in Curia & in universo eodè Statu, propositione, cū qua hucusque in praxi vivitur, ut ista dicenda sit lex laicalis facta per Papam tanquam Principem temporalem; Et per consequens ut locum non habeat in illis causis, in quibus addit mixtura clericorum, vel aliarum personarum ecclesiasticarum, sive à foro laicali exemptarum, dum subjectio legum regulatur à foro, ex propositione, quod paria sunt forum sortiri & legibus ligari; Sive personæ ecclesiasticæ sint Rei, & victi, sive sint Actores & victores, ob æqualitatem in iudicio servandam; *Burrat. & add. decis. 16. decis. 20. par. 10. decis. 25. 1. par. 11. add. ad Gregor. decis. 581.* Quinimod etiam inter laicos, atque de bonis laicalibus quæstio sit, ubi causa agatur in foro ecclesiastico; Et quod magis est, majoremque comprobatur hujus leguleici rigoris exorbitantiam, quamvis causa agatur in foro laicali, & inter laicos de bonis temporalibus, ac indifferenter, quæ tamen sint de directo dominio Ecclesiarum, vel locorum ecclesiasticorum, ut in bonis emphyteuticis, vel feudatibus, aut livellaris contingit, quamvis ipse dominus directus non sit in causa, nullumque habeat interesse, vel timeat præjudicium, *Bich. decis. 136. & 274. Outhob. decis. 170. decis. 89. par. 10. rec. & sæpius.* Res quidem apud aliquos sensatos irrisione potius digna.

Ista verò restrictio, magnas producit lites, ac involvit quæstiones artentatorum, ac eodè videatur calumniarum pabulum, & fomentum (nescitur ex quo spiritu vel ratione); Undè frequenter contingit, quod Ecclesia & clerici, ut plurimum Actores, & victores, ita remanent deterioris conditionis, quam sint laici; Ideoque mirum est quod ad hæc inconvenientia non reflexatur, aboleni scilicet hujusmodi cabalas & calumniarum fomenta.

Super secunda verò specie illarum causarum, quæ præter dispositionem juris communis, canonici, vel civilis, esse debent sicut executivæ, ex jure particulari, seu municipalibus; Certa regula generalis statui non potest, cum pendeat à facti circumstantiis, id est ab ipsarum legum existentia, & tenore; Et super quibus etiam intrat dicta inspectio potestatis, quando scilicet leges laicales respectu personarum vel causarum, aut bonorum habentium ecclesiasticam qualitatem attendi debeant.

Ac etiam, quoad ipsasmet leges ecclesiasticas, in his specialibus terminis appellationis, intrat quæstio, quæ generaliter supra in rubrica juris seu legum insinuata est, circa Constitutiones synodales, vel provinciales,

an appellationis suspensiva beneficium tollere possint; Et quamvis consuetudo opinionum varietas dignoscatur, magis tamen recepta videtur negativa, pro affirmativa, ut posuit Lanceliot. Garz. Gonzal. & alii relati per add. ad Buratt. decis. 139. Sperell. decis. 85. in principio; Contrarium pro negativa Gregor. decis. 139. Royas decis. 138. & cum hac opinione procedi videtur in praxi; & supra disc. 35.

De hujus autem appellacionis denegacione, quæ resultat ab auctoritate Principis ob causæ commissiõnem, appellacione remota, agitur in relatione Curia occasione agendi de Tribunali Signaturæ Gratiæ, idè quæ ibi videri potest, ne idem pluries repetatur, in relatione Curia disc. 30.

Et de altera denegacione, quæ resultat à Partium conventionem, nempe ab obligatione camerali vel à guarantia, aliisque pactis executivis, agitur infra in rubrica iudicii executivi in actione personali, infra disc. 42.

In plerisque item casibus, quædam universalis consuetudo ab humani commercii ratione inducta, istum quoque produxit effectum, denegacionis appellacionis suspensivæ; Puta in literis cambii, ac etiam in cedulis bancariis, & in illis parvis schedulis, quæ loco pecuniæ numeratæ currunt inter mercatores, & negotiantes vulgò nuncupatæ pagherù cum similibus 2. eodem disc. 42.

Atque in Curia, Tribunal Auditoris Camera, in vim eius facultatum, executivè procedit, inter mercatores, & negotiantes hinc indè, non autem ubi unus sit mercator, alter verò sit privatus, in relatione Curia disc. 34. Ac etiam in omnibus illis casibus, in quibus ex localibus statutis, vel legibus inter illas personas executivè procedi potest, ibidem.

Multi alii præterea dantur casus, in quibus, cum eodem processu executivo proceditur, denegata appellacionis suspensiva; Et præsertim in materia decimarum, sive gabellarum; Ac etiam pensionum ecclesiasticarum; Et generaliter ubi agatur de literis Apostolicis, ut infra in earum rubrica advertitur.

Verum quia in omnibus præmissis, aliisque similibus casibus, in quibus de iudiciorum, vel causarum natura intret processus executivus, atque rejici debeat appellatio suspensiva; Adhuc tamen illa intrare debet, ratione nullitatis, vel injustitiæ; Ex vera, & recepta juris propositione, quod sententia nulla, vel injusta non debet executionem mereri, quamvis etiam agatur de vera re iudicata, vel de tribus conformibus, cum semper id intelligatur, cum præsupposito validitatis, vel justitiæ; Hinc proinde in Curia frequentissime habentur, atque quotidianæ sunt disputationes, in una, vel in altera Signaturæ Gratiæ, & Justitiæ, super modo signandi commissiõnes appellacionum in isto causarum genere, quoniam illæ commissiõnes, quæ concernunt causas de sui natura appellabiles, non cadunt sub huiusmodi disputationibus, dum citrà controversiam signantur per Prefectum Signaturæ Justitiæ, ut vulgò dicitur sub banca; Sed quoniam de isto modo rescribendi, quodque Signaturæ iudicio in hoc deferendum sit, agitur infra in relatione Curia, occasione agendi de utraque Signaturæ Gratiæ, & Justitiæ; Idcirco ad evitandam quo magis fieri potest superfluum earundem rerum repetitionem, ibi videri poterit, in relatione Curia disc. 30. & 31.

Solet tamen de his quoque disputari in Rota, aliisque Tribunalibus, occasione agendi de attentione Card. de Luca de iudiciis & iudicialibus.

tatis, dum istorum inclusio vel exclusio, quando de iis agatur, quæ resultare prætendatur à gestis post interpositam appellacionem, vel pendente termino ad appellandum ab hoc pendet, Sive ubi contentio sit de iudicio possessorio manutentionis super valida vel invalida executione, quæ possessionem ab uno abdicaverit, atque in alium transfulerit, necne cum similibus; Aut an rescriptum Signaturæ declaret causam appellabilem cum effectu retroactivo, juxta ea, quæ habentur in dictis discursibus, in quibus de his Tribunalibus utriusque Signaturæ agitur.

Item in proposito appellacionis denegandæ post tres conformes, illud in Tribunalibus secularibus Regni Neapolitani considerabile videtur, quod si agatur de tribus conformibus Iudicum, seu Curiarum illorum Baronum, qui ex privilegio habeant cognitionem trium instantiarum, sive ut ibi dicitur habeant primas, secundas, & tertias causas; Adhuc tamen istæ tres sententiæ conformes, pro una tantum habendæ sunt, ad effectum facultatis appellandi ad Regia Tribunalia. Fab. de Ann. consil. 70. & de quo Apont. de potestate Proreg. tit. de divers. provis. §. de donis.

Disputari etiam solet, an admissio appellacionis, quam faciat Iudex à quo reddat causam appellabilem, quamvis aliàs de sui natura non esset talis; Et pariter non deest solita scissura opinionum; Probabilior autem, magisque recepta distinctio ea est, quod aut dilatio est conditionalis, putà cum clausula si & in quantum &c. Et tunc non alteret naturam sententiæ; Aut verò est pura, & tunc, operetur quidem dictum effectum alterativum quoad ipsum iudicem, ut sibi ipsi manus ligasse censetur, dum agnovit, atque declaravit causam esse appellabilem, idè quæ quidquid cum eius auctoritate gestam est, reputandum videtur attentatum; Verum id non præjudicat victori, quin coram Iudice ad quem, sive in Signatura petere valeat moderationem inhibitionis, vel quod commissio signari debeat cum clausula præservativa executionis, denegando effectum suspensivum, cum esse non debeat in facultate Iudicis huiusmodi admissione, quæ ex ignorantia, & quandoque ex malitia fiat, tollere jus Partis, atque declarare appellabilem illam causam, quæ verè non fit talis.

Demum quoque septimam, & ultimam supra distinctam inspectionem, quomodo scilicet Iudex ad quem, sive appellacionis se regulare, vel se continere debeat, in sententiando, sive in procedendo, quatenus pertinet ad ordinem iudicii, pro sententiæ, aliorumque actorum validitate, generaliter procedunt eadem, quæ in Iudice primæ instantiæ habentur, cum hoc respectu ipse in sua instantia eandem faciat partes, vel figuram, quas in sua facit primus, & sic respectivè in eo qui sit tertius.

Quoties tamen agatur de causa ordinaria & appellabilis, cuius cognitio simpliciter sibi commissæ fuerit, pro determinatione negotii principalis; Secus autem ubi de causa summaria, & executiva, in qua Signaturæ visum fuerit respondere de clausula translativa; Putà si quid exequendum; Vel consilio quod sit locus Aggidiana; Sive consilio de tribus, cum similibus rescriptis suspensivis recentis in dicta rubrica Signaturæ justitiæ; Cum tunc in ista parte verificationis clausula, procedendum non sit cum eodem processu, quem Iudex primæ instantiæ servavit, vel quem servare deberet ipse Iudex secundæ in determinatione negotii principalis, aut super confirmatione vel infirmati-

matione eius, quod alter Judex sententiavit, vel decrevit, dum in hac parte, munus, vel figuram executoris, juris, gerere videtur, ideoque summaria cognitio sufficit.

69 Præsupposita itaque legitima transportatione actorum, atque servatione illorum terminorum, qui pro natura, seu qualitate causæ servari debent; Quatenus pertinet ad modum sententiandi; Verè, & propriè partes Judicis appellationis, vel ulterioris instantiæ, sunt confirmandi, vel infirmandi id quod alter Judex fecit; *Scaccia de appell. quest. 10. num. 17. & seq. cum aliis de quibus infra.* Quoties non contingat, quod in negotio principali gerat potius partes Judicis primæ instantiæ, ut sequitur in casu in quo, causa ad eum devoluta sit per appellationem legitime interpositam ab aliquo de decreto interlocutorio gravante, ut supra.

70 Quare regula est, quod sententia lata contra aliam sententiam, continere debet istius revocationem, sin minus invalida reputatur; Nisi prioris nullitas adeò clara & certa sit, ut per implicitam circumferentiam, tanquam in prima pronunciatum fuerit, *Cavaler. decis. 31. Buratt. decis. 59. decis. 188. par. 5. rec. decis. 305. par. 6. rec. 26. & 303. par. 7. Bich. decis. 370. & 468. cum aliis de quibus infra, & in his habentur declarationes.*

Clarius verò, ubi ex Signaturæ judicio id proveniat, undè propterea causa commissa sit cum tali clausula, quæ explicitè, vel virtualiter id importet, quoties agatur de sententia infirmante vel revocante id, quod per Judicem prioris instantiæ gestum sit.

Ubi verò agatur de approbatione, vel confirmatione, Tunc duplex intrat inspectio; Primò nempe, quia confirmare possit in pluri, Putà quia Actore petente centum, & Judice decernente quinquaginta, possit alter Judex appellationis decernere integra centum; Et secundo posito quod prior sententia sit justa, sed aliquo labore vitio nullitatis circa ordinatoria, vel etiam sit injusta, quia excessiva in parte, an teneatur præcisè Judex appellationis illam infirmare ob dictum assumptum, quod eius partes sunt in confirmando, vel infirmando; Vel possit reformare, sive procedere tanquam in prima, validè decernendo idem, quod alter Judex invalidè, licet justè decreverat.

71 Quatenus pertinet ad primum punctum, Regula est affirmativa, ratione adhesionis, quæ appellato conceditur, quod scilicet quamvis ipse non appellaverit, attamen possit adhaerere appellationi interpositæ per alteram Partem quæ impedit ne sententia transeat in judicatum, idèdque sicuti appellanti liberum est petere infirmationem, ita appellato petere suppletionem.

Et quamvis DD. pro consuetis legalibus subtilitatibus, vel superstitionibus id restringere soleant, quatenus nempe adhesio infra tempus ad appellandum facta sit, ut ita speciem appellationis redoleat; Ac etiam quatenus appellatio simpliciter interposita esset; Secus autem si in parte, & partibus odiosis, acceptando partes favorabiles; Attamen Curia Romana non de facili immoratur in his rigoribus, sed commendabiliter, justitiam, ac veritatis substantiam attendit; Idèdque ubi de justitia videatur, quod suppletioni locus esse debeat; Tunc rectè Judex appellationis id faciet. *Surd. decis. 143. Gregor. & add. dec. 223. Rovit. prag. 1. de appell. Scacc. qu. 17. limit. 2.*

Quo verò ad alterum punctum, proceditur cum

72 distinctione, quod; Aut nullitas est clara & certa, atque de ea expresse oppositum est in actis in principio causæ cum protestatione, ut ante omnia procedi debeat ad infirmationem, & ne altera Pars audiri valeat, nisi renunciet illis actis nulliter gestis, atque expensas reficiat; Et tunc Judex appellationis teneatur annuere petitis, neque possit aliàs agere; Aut verò nullitas est probabiliter dubia; Sive de illa non est oppositum, nisi in fine post causam instructam, & discussam coram Judice ad quem; Et tunc licitum sit unico contextu, atque in eadem sententia, infirmare primam tanquam nullam, sed juxta eius conformitatem sententiare, tanquam in prima, sive illam reformare; *Coccin. decis. 206. add. ad Gregor. decis. 176. Seraphin. decis. 857. & 878. Bich. decis. 468. 511. & 552. decis. 380. par. 9. rec. & in aliis.* Itaque est frequentior praxis, (& laudabiliter quidem) cum abhorri debent hujusmodi inanes circuitus, neque de facili admittebantur legales rigores, vel formalitates, utpote, quandam speciem superstitionis redolentes pro calumniarum fomento.

73 Obligant item aliqui appellantes infra superius enunciata tempora, quæ fatalia nuncupantur, non solum ad transportandum acta, sed etiam ad ulteriorem prosecutionem usque ad sententiam, adeo, ut sit sollicitus de causæ terminatione; Verum in Curia, in qua non admittitur dispositio juris civilis super preemptione instantiæ, sed proceditur cum jure canonico, quo attentò instantia est perpetua; Vel nunquam; Vel nimirum raro datur casus rei judicata, ob hujusmodi desertionem, cum sufficientes tales quales diligentiar, neque ex facto Judicis, qui causam non expedit, appellans tenetur, ut alibi advertitur.

74 Et quoniam quandoque Judicis ordinario, vel delegato injungi solet, ut cum voto alterius Judicis vel Tribunalis procedere debeat, ut frequens praxis docet in Tribunali A. C. vel in illo Vicarii, ac etiam quandoque in Camera, vel in foro capitolino, quod mandatur procedi cum voto, vel de voto Rotæ; Cadere solet questio, an ab hoc voto, quod per Rotam datur publicè, prævia unius, vel plurium decisionum editione, licitum sit appellare; Probabilior autem, magisque in praxi recepta est opinio negativa; Et rationabiliter quidem, quoniam esset dare processum in infinitum, ac propterea sufficere debet succumbenti facultas appellandi à sententia, quæ ad formam voti preferenda est. *Sarsinaten. feud. 3. Julii 1641. coram. Pirovano, talisque est Curia praxis.*

De Restitutione in integrum adversus rem judicatam; Ac etiam de remedio nullitatum.

S V M M A R I V M.

- 1 De remedio nullitatis, & rei iudicata, ubi cesset illud appellationis.
- 2 Non competit illud restitutionis ubi competere potest alterum nullitatis, quia non datur remedium extraordinarium, ubi suppetit ordinarium.
- 3 De nullitate, agendo potest opponi intra triginta annos, sed excipiendi perpetuo.